

ΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ ΤΟΥ ΓΕΡΟΛΑΜΟ ΛΑΝΤΟ (*)

(1467—1474—1486)

Rubrica XIV.

Περὶ ἐκμισθώσεων Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων.

Ἐκ τῶν κατωτέρω συνοδικῶν διατάξεων γίνεται γνωστὸν πόσαι καταχρήσεις καὶ σφετερισμοὶ ἐγένοντο κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, ἰδίως κατὰ τὰς ἐκμισθώσεις. Ἐπίσης γίνεται φανερὸν πῶς ἐξηφανίζοντο τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα καὶ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν διὰ τῶν ἐνεχυροδανειστηρίων. Ἔνεκεν δὲ τῶν καταχρήσεων τούτων, ἠναγκάσθη ἡ Βενετία, ἀκόμη καὶ πρὸ τῆς ἀπαγορευτικῆς Βούλλας τοῦ πάπα Παύλου τοῦ Β', νὰ ἀπαγορεύσῃ διὰ νόμου εἰς τοὺς κληρικούς τῆς νήσου, πάσης κατηγορίας, ὅπως ἀπαλλοτριῶσιν, ἢ δίδωσι καὶ λαμβάνωσιν ὡς ἐνέχυρα, ἢ ὑποθηκέωσι τὰ κινητὰ ἢ ἀκίνητα τῶν ἐκκλησιῶν.

Τὰ ἀκίνητα, γαῖαι, ἀμπελῶνες, ἐλαιῶνες κλπ. ἠδύνατο οἱ κληρικοὶ νὰ ἐνοικιάζωσιν ἐλευθέρως ἐπὶ τρία ἔτη διὰ συμβολαίου, τὸ ὅποσον διελύετο, ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ ἐνοικιαστοῦ. Μόνον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐνοικιάζῃ, ἀπὸ 29 εἰς 29 ἔτη, ὅταν «causa afflictationis rationabilis» συνέτρεχε, καὶ ἠδύνατο προσέτι, ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ συμβουλίου του, νὰ μακρύνῃ τὰ συμβόλαια, τὰ συναπτόμενα ὑπὸ τοῦ κατωτέρου κλήρου.

Ἡ κυβέρνησις Κρήτης ἀνεμίχθη κάποτε εἰς τὰ ἐνοικιαστήρια ταῦτα ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξίου Καλλέργη¹. ὅταν τῷ 1299 ὑπεσχέθη αὐτῷ διὰ συνθήκης τὰς γαῖας τῶν ἐπισκοπῶν Μυλοποτάμου καὶ Καλαμώνος, δι' ἐνοίκιον, ἀπὸ 5 εἰς 5 ἔτη, πρὸς 350 ὑπερπέρους. Ἄλλ' ἢ συμφωνία ἤγειρε τσαύτας διαμαρτυρίας καὶ ἀντιδράσεις τῶν Λατίνων ἐπισκόπων ἐν Κρήτῃ καὶ Ρώμῃ, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ πλέον λόγος περὶ αὐτῆς.

Ἴδου αἱ περὶ ἐκμισθώσεων συνοδικαὶ διατάξεις :

(*) Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους, σελ. 162.

1. Οἱ Καλλέργηαι ἦσαν ὁ μᾶλλον ἐπίφοδος ἐχθρὸς τῆς Βενετικῆς κυριαρχίας ἐν Κρήτῃ. Διὰ τοῦτο ἐξήτει πάντοτε τρόπον ἢ Βενετία νὰ τοὺς ἐξευμενίσῃ καὶ προσδαινεῖν εἰς διαφόρους παραχωρήσεις πρὸς αὐτούς, αἱ ὁποῖαι ἐξήγειρον τὸν λατινικὸν κλῆρον. Διὰ τῶν προνομίων δὲ καὶ παραχωρήσεων τούτων, λέγει ὁ Γαρόλος (G. Gerola, Emanuele Zane da Refimo. Atti del R. Istituto Veneto, vol. LXII, Venezia 1903) ἐγένοντο αἱ Καλλέργηαι οἱ μᾶλλον φιλήσυχαι.

Μάρκος Ἰουστινιάνης :

Οὐδείς ἱεράρχης, κανονικός ἢ ἄλλος κληρικός νὰ δύναται νὰ προβαίη εἰς ἐφ' ἑρου ζωῆς ἐνοικιάσεις ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων. Μόνον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆ συγκραταθῆσει δύο τοῦλάχιστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένων ἐπισκόπων καὶ τοῦ συμβουλίου του νὰ δύναται νὰ προβαίη εἰς ἐκμισθώσεις κτημάτων μέχρις 29 ἐτῶν, ἀνανευομένων τῶν συμβολαίων κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ ἐφ' ὅσον τὸ ὄφελος τῆς ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας τὰ κτήματα ἐνοικιάζονται, εἶναι προφανές καὶ λογικὴ ἢ αἰτία τῆς ἐκμισθώσεως. Ἐπίσης καὶ ὁ ἐπίσκοπος νὰ μὴ δύναται νὰ προβαίη εἰς πολυετῆ ἐνοικίασιν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, εἰ μὴ τῆ συγκραταθῆσει τῆς Μητροπολιτικῆς Ἀρχῆς καὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ του συμβουλίου, καὶ ὅταν τὸ ὄφελος τῆς ἐκκλησίας εἶναι προφανές καὶ ἡ αἰτία τῆς ἐκμισθώσεως λογικὴ. Ἐπίσης δὲ καὶ οἱ κανονικοὶ καὶ ἄλλοι κληρικοὶ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐνοικιάζωσιν εἰς ἄλλους τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἣν ὑπηρετοῦσι, πέραν τῆς θητείας των, εἰ μὴ τῆ συγκραταθῆσει τοῦ οικείου ἐπισκόπου καὶ τοῦ συμβουλίου τῆς ἐκκλησίας, ἥς τὰ κτήματα ἐνοικιάζονται. Ἄν δὲ δὲν τηρηθῶσιν οἱ ἔροι οὗτοι, νὰ εἶναι τὸ συμβόλαιον ἀκυρωμένον ἀφ' ἑαυτοῦ.

Φαντίος Βαλαρέσος :

Ἐπειδὴ δὲν καθωρίσθη διὰ τῆς (ρηθείσης) διατάξεως τοῦ Μάρκου Ἰουστινιάνη πόσον χρόνον ἔχει τὸ δικαίωμα ὁ κληρικός νὰ προβαίη αὐτεξουσίως εἰς ἐνοικίασιν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, ὀρίζομεν διὰ τῆς παρούσης συνοδικῆς διατάξεως εἰς 5 ἔτη τὸ χρονικὸν διάστημα.

Ἐὸ ἴδιος :

Ἐπειδὴ συνειρίζεται ἐν Κρήτῃ νὰ εἰσπράττεται κατὰ τὰς ἐνοικιάσεις, ἐκτὸς τοῦ ἐνοικίου, καὶ ὠρισμένη ποσότης χρημάτων, ἣτις καλεῖται «ἐμβατικίον», διατάσσομεν συνοδικῶς, ὅπως τὰ οὕτως εἰσπραττόμενα χρήματα καταβάλλονται, ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς εἰσπράξεώς των, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἥς τὰ κτήματα ἐνοικιάζονται. Ἄν δὲ ἀποδειχθῆ ὅτι, ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης δὲν κατέβαλε ταῦτα ὁ εἰσπράξας κληρικός, νὰ ὑποχρεῖται οὗτος νὰ καταβάλῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην τὸ διπλοῦν τοῦ εἰσπραχθέντος ποσοῦ.

Ἐὸ ἴδιος :

Πρὸς πρόληψιν ἀπάτης ὀρίζομεν συνοδικῶς, ὅπως οἱ παρόντες κληρικοὶ, ὑποχρεῖνται ἐντὸς 8 ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ ἐνοικιαστηρίου νὰ ὑποβάλλωσιν εἰς τὸν ἐπίτροπον τῆς ἐκκλησίας πρωτόκολλον τῶν ἐνοικιάσεων, τὰς ὁποίας συνήψαν δι' 29 ἔτη, μὲ δικαίωμα ἀνανεώσεως. Ἐν τῷ

πρωτοκόλλῳ δὲ νὰ σημειοῦται ὁ τόπος, τὰ πρόσωπα, ὁ χρόνος καὶ ὁ συμβολαιογράφος ὅστις συνέταξε τὸ ἐνοικιαστήριον. Ἐκεῖνοι δὲ τῶν κληρικῶν, οἱ ὅποιοι διαμένουσιν εἰς ἄλλας ἐνορίας ἢ ἐπαρχίας, νὰ υποχρεοῦνται ἐπίσης νὰ υποβάλλωσιν εἰς τὸν ἐπίτροπον τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης τὰ ἐνοικιαστήρια, ὡς ἄνω, ἵνα καταχωρηθῶσι ταῦτα εἰς τὸ πρὸς τοῦτο κτηματολόγιον, τὸ ὁποῖον δέον νὰ φυλάττεται πιστῶς εἰς τὴν γραμματεῖαν τῶν ἐκκλησιῶν, εἰς ἃς διαμένουσιν οἱ ρηθέντες κληρικοί. Ὁ δὲ ἐπίτροπος ὀφείλει ἐπὶ αὐστηρᾷ τιμωρίᾳ, νὰ φροντίξῃ ὅπως πράγματι καταγράφωνται τὰ ἐνοικιαστήρια ταῦτα, ὅπως ἐκτελοῦνται πιστῶς οἱ ὅροι τούτων καὶ ἐντὸς τῶν ἐριζομένων προθεσμῶν.

Ἐἶδος :

Ἐπειδὴ εἰς τινὰς τῶν ἐνοικιάσεων ὑπῆρχεν ὁ ἔρος, ὅτι αἱ ἐντὸς τοῦ χρόνου τῆς ἐνοικιάσεως γενόμεναι οἰκοδομαὶ δέον νὰ πληρῶνωνται εἰς τοὺς ἐνοικιαστάς, οὕτως ὥστε εἰς τὸ τέλος τῆς ἐνοικιάσεως, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κτημάτων ἔμενεν εἰς αὐτούς, μέχρις ἀπληρωμῆς τῶν ἐξόδων, δηλαδὴ ἐπ' ἀπειρον. Διὰ τοῦτο, διατάσσομεν συνοδικῶς, ὅπως, ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ, πύσωσιν αἱ τοιοῦτου εἴδους ἐνοικιάσεις.

Φαντῖνος Δάνδολος :

Τινὲς τῶν κληρικῶν ἐνοικιάζουσιν δι' 29 ἔτη, ἢ καὶ ἐφ' ὄρου ζωῆς ἄπασαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν τῆς ἐνορίας των, πρὸς μεγάλην ζημίαν τῆς ἐκκλησίας. Ὅθεν ὀρίζομεν συνοδικῶς, ὅπως οὐδεὶς νὰ δύναται, πέραν τῆς ὀρισθείσης πενταετίας, νὰ ἐνοικιάξῃ, εἰ μὴ μόνον μέρος, ἀμπελῶνα τινὰ λ. χ. ἢ χωράφιον, καὶ μὲ προφανῆ ὠφέλειαν τῆς ἐκκλησίας του.

Ἄλλοι κληρικοί ἐνοικιάζουσι, πρὸς ἴδιον αὐτῶν ὄφελος, εἰς γείτονας καὶ συνορευόντας λαϊκούς, ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, μὲ μικροπρόθεσμα ἢ μακροπρόθεσμα συμβόλαια, καὶ συμβαίνουσιν οὕτως αἱ μεγαλύτεραι καταχρήσεις καὶ σφετερισμοί. Ὅθεν, διὰ τῆς παρουσίας συνοδικῆς διατάξεως, ἀπαγορευόμεν τὰ τοιαῦτα ἐνοικιαστήρια.

Καὶ ταῦτα μὲν, περὶ ἐνοικιάσεων καὶ ἀποζημιώσεων τῶν νέων οἰκοδομῶν, αἱ συνοδικαὶ διατάξεις. Πρῶτοι ὅμως αὐτοὶ οἱ νομοθέται των παρέβαινον ταύτας, διαλύοντες ἔταν ἤθελον τὰ συμβόλαια καὶ ἀρνούμενοι πάσαν λογικὴν ἀποζημίωσιν εἰς τοὺς ἐνοικιαστάς διὰ τὰς νέας οἰκοδομὰς, καὶ ἐπισκευὰς, τὰς ὁποίας κατ' ἀνάγκην ἔκαμαν εἰς τὰ κτήματα κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐνοικιάσεως. Ἐνεκεν δὲ τούτου ἤλθον πολλάκις οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Κρήτης εἰς διένεξιν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως Κρήτης, καὶ ἡ διάστασις διήρκε ὀλοκλήρους δεκαετηρίδας.

Ἡ τελευταία διήρκεσε τριάκοντα δλόκληρα ἔτη (1600—1630).

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης ἔλαβε ἀρκετὰ κτήματα ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς καταλήψεως τῆς νήσου,¹ τὰ ὅποια ἐνοικίαζε, κατὰ τὰς συνηθείας τῶν κληρικῶν καὶ τὰς ἄνω συνοδικὰς διατάξεις, δι' 29 ἔτη, ἀνανεούμενα. Τῷ 1601, ἐπιθυμῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἐλευθερίαν τῶν κτημάτων του, ἐπέτυχεν ἀπὸ τὸν πάπαν Κλήμεντα Η'. τὸ πρόνομον, ὅπως εἰς τὴν ἀρχὴν νέας ἐνοικιάσεως, θὰ ἐλάμβανεν ὀπίσω τὰ κτήματά του, χωρὶς ἀποζημίωσιν εἰς τοὺς ἐνοικιστάς, διὰ τὰς ἐπισκευὰς καὶ νέας οἰκοδομὰς, τὰς ὁποίας, κατ' ἀνάγκην ἔκαμαν, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐνοικιάσεως. Ἐπὶ τῇ θάσει δὲ τῆς παπικῆς ταύτης διαταγῆς, ὁ ἐπίτροπος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐν Κρήτῃ, μοναχὸς Βερναρδῖνος, ἀφῆρσε τῷ 1605, ἀπὸ τοὺς ἐνοικιστάς Φαλκάρη καὶ Φαλιέρ, τὰ κτήματα τοῦ καζᾶ Μουρί, καὶ τὰ ἐνοικίασεν εἰς τοὺς Γεώργιον Μόρμωρη καὶ Λεωνίδαν Στρατικόν, ἡ δὲ Γερουσία Κρήτης ἐπεκύρωσε τὴν πράξιν. Οἱ Φαλιέρ ὁμῶς μετὰ τοῦ τετρατικῶ, ἤγειραν, μετὰ 6 ἔτη, ἀγωγὴν, ἐναντίον τῆς Γερουσίας, ἡ ὅποια κατέφυγεν εἰς τὰ φῶτα τοῦ Σάρπη ἐν Βενετία, ἐπειδὴ οἱ νόμοι τῆς Γαληνοτάτης, δὲν ἀνέφερον ὅμοια παραδείγματα. Ὁ Σάρπης ἐρευνήσας τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Κράτους ἐν Βενετία, ἀνεκάλυψε διάταξιν τοῦ 1451, διὰ τῆς ὁποίας ἐρίζετο, ὅτι ὅστις εἶχε καταβάλλῃ «τακτικὰ» τὰ ἐνοίκια κτήματός τινος ἐπὶ πενήκοντα ἔτη, οὗτος ἔδει νὰ θεωρεῖται ὡς νομίμως κατέχων τὸ κτῆμα.

Οὕτως ἐδίδετο δίκαιον εἰς τοὺς ἐνάγοντας Φαλκάρη καὶ Φαλιέρ, καὶ ἄδικον εἰς τὴν Γερουσίαν, ἡ ὅποια πάλιν, τῷ 1619, ἐξέδιδε ἄλλην διάταξιν, κατὰ τὴν ὁποίαν: Ἐὰν ἐκκλησιαστικὸς τις εἶχεν ἐνοικιάσῃ τὰ κτήματά του, δι' 29 ἔτη, ἢ ἕως 29, ἢ δυὸ φορὰς 29, οὗτος νὰ δύναται εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐνοικιαστηρίου, νὰ ἀπολύῃ τὸν μισθωτὴν, χωρὶς ἀποζημίωσιν, διὰ τὰς βελτιώσεις, τὰς γενομένας κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον. Εὐδύητος ἢ χαρὰ τῶν κληρικῶν, ἔ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι συμπεριέλαβον ἀμέσως τὰ κτήματά των εἰς τὴν τόσον προνομιακὴν ταύτην διάταξιν. Ἄλλ' ὁ ἀντίκτυπος δὲν ἤργησεν! Ζημίαι σοβαρώταται τῶν καλλιεργητῶν καὶ μισθωτῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον τόσον βελτιώσῃ τὰ κτήματα, μὲ μεγάλους κόπους καὶ ἔξοδα, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐξηκολούθουν πάντοτε νὰ τὰ καρποῦνται. Οὗτοι, βλέποντες τὴν προσγενομένην αὐτοῖς ἀδικίαν, ἔδειξαν, τῷ 1627, σημεῖα

¹ Εἶπομεν ἄλλοτε ὅτι τὴν μερίδα τοῦ λέοντος, κατὰ τὴν διανομὴν τῶν κτημάτων τῆς Κρήτης, ἔλαβεν ὁ λατινικὸς κληρὸς, καὶ ὅτι τὸ ἐν τρίτον τῆς ὄλης περιουσίας τῆς νήσου ἀνήκεν εἰς αὐτόν.

ἀνυποταγῆς καὶ ἤρνοῦντο νὰ ἐπιστρέψωσι κτήματα ἀνήκοντα εἰς τοὺς Φραγκισκανοὺς. Ἡ ὑπόθεσις οὕτω, παρεπέμφθη ἐκ νέου πρὸς ἐξέτασιν, εἰς τὸν μαθητὴν τοῦ Σάρπη, μοναχὸν Φουλγένιον, ὅστις ἀναφερθεὶς εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ διδασκάλου, ἀπεφάνθη, ὅτι οἱ καλλιεργηταὶ εἶχον δίκαιον, διότι ἠργάζοντο νὰ ἐκχερσώσουν γῆν ἀγρίαν καὶ τὴν μεταβάλλουν εἰς εὐφορον, καὶ ὅτι, ἂν ἐφηρμόζοντο αἱ διατάξεις τοῦ 1619, χιλιάδες οἰκογενειῶν θὰ περιήρχοντο ἀμέσως εἰς δεινὴν κατάστασιν καὶ πτωχείαν καὶ ἡ νῆσος ὅλη θὰ μετεβάλλετο πάραυτα εἰς δούλην, τῶν κληρικῶν. Τὶ θὰ ἔλεγον τότε οἱ Ἕλληνες βλέποντας ὅτι οἱ κόποι καὶ τὰ κτήματά των περιέρχονται οὕτω καθ' ὁλοκληρίαν εἰς χεῖρας τῶν Λατίνων κληρικῶν; Εἶναι βέβαιον, ἐπάγεται ὁ Φουλγένιος, ὅτι θὰ ἐμειοῦτο ἐν ἑαυτοῖς ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὸν Πρίγκηπα, καὶ ἡ ἀπέχθεια πρὸς τὸν Τούρκον. Διὰ τῆς γνωματεύσεως ταύτης ἔληξεν ἡ διένεξις μεταξὺ Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης καὶ τῶν Βενετικῶν Ἀρχῶν ἐν τῇ νήσῳ.

Ἀλλὰ πόσον εἶχε δίκαιον ὁ Φουλγένιος, καταφαίνεται ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ Λατίνου ἐπισκόπου Τήνου. Καί ἐκεῖ ὑπῆρχε τὴν ἐποχὴν ταύτην μόνον Λατίνος ἐπίσκοπος. Καίτοι δὲ δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ νήσῳ μισθώσεις ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, ἐν τούτοις, ἐμχανεῦθη ὁ ἐπίσκοπος εὐφυᾶ τρόπον, ὅπως σφετερισθῇ τὰ κτήματα τῶν λαϊκῶν: Ὅσακις δηλαδὴ ἐμοιράζετο κτήματι, ἡ ἐνεκεν κληρονομίας ἢ ἄλλης αἰτίας ἐγένετο διανομὴ κτήματος, ἐπολλαπλασίαζεν ὁ ἐπίσκοπος τὰ δέματα, ἀναλόγως τῶν προσώπων, τὰ ὅποια διενέμοντο τὸ κτήμα, «ὡς νὰ ἤθελε νὰ τὰ θγάλη ἀπὸ τὰ κεφάλια, καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ κτήματα, οἱ δυστυχεῖς κάτωικοι διεμαρτυρήθησαν καὶ ἐπενέθη ὁ Δικαστὴς τοῦ τόπου ὅστις ἀπληλευθέρωσε πλέον τῶν τριακοσίων χωρικῶν, ἀμφοτέρων τῶν θρησκευμάτων, ἀπὸ τοιοῦτον λειτουργὸν τοῦ θεοῦ!¹

Αἱ ἐφοδοὶ αὗται τοῦ Λατινικοῦ κλήρου, ἐπὶ ξένης περιουσίας, δὲν ἦσαν παρὰ ἐνδείξεις εὐρυτέρου σχεδίου κατακτήσεως ξένης ἰδιοκτησίας. Βούλλα τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ τοῦ Η' τῷ 1624, διέταξε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Λουκᾶν Στέλλαν νὰ διατάξῃ ἀνακρίσεις, καὶ συγχωρήσῃ ἢ τιμωρήσῃ ἐκείνους τοὺς ὑπηκόους τῆς Γαλλνοστάτης, οἱ ὅποιοι εἶχον κάμη ἐμποδισμένον ἐμπόριον μὲ τὸν Τούρκον, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπέφερε γενικὴν ἀναστάτῳσιν τῶν κατοίκων τῆς νήσου, καὶ ὁπισθοδρόμησιν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ ΚΒ', ὅταν μὲ

1. Περὶ τοῦ ἐπισκόπου Τήνου καὶ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν ἀγῶνων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ κλήρου, πρὸς ἀπελευθέρωσιν του ἀπὸ τοιοῦτον Λειτουργὸν τοῦ Κυρίου, ἰδὲ καὶ Tea, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 52 καὶ ἐξῆς.

ἐμοίαν πρόφασιν, ἀφωρέσθησαν πλέον τῶν ἑκατὸν Βενετῶν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος περιήλθεν εἰς ἀμηχανίαν, ἀντὶ νὰ κολαιευθῆ ἐκ τῆς παραδόξου, ὅσον καὶ ἐπισφαλοῦς ταύτης ἐξουσίας, ἣ ὅποια τοῦ ἐδίδοτο διὰ τῆς παπικῆς Βούλλας, ἀνέθηκε τὴν ὑπόθεσιν, ὡς φρόνιμος ἄνθρωπος, εἰς τὴν Γαληνοτάτην, ἣ ὅποια διὰ τῆς συμβουλῆς, τοῦ μοναχοῦ Φουλγένιο, Συμβούλου τῆς εἰς τριαύτας ὑποθέσεις, ἀπεφάνθη, ἔτι ἡ παπικὴ διαταγὴ ἀφεῶρα μόνον τὸ ἐμπόριον τῶν ἔπλων, τοῦ σιδήρου, καὶ τοῦ χάλυθος.

Rubrica XV.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς καταγραφῆς.

Ὁῦρος Δολφῖνος :

Εἰς ἐκάστην Ἐκκλησίαν καὶ μοναστήριον δέον νὰ γίνεταί κατ' ἔτος καταγραφὴ τῶν θησαυρῶν, χρημάτων, βιβλίων, ἀμφίων καὶ ἄλλων κινήτων ἀντικειμένων τῶν ἐκκλησιῶν ἢ μοναστηρίων τούτων, καὶ νὰ ἐπικυροῦται ἡ καταγραφὴ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συμβουλίων, νὰ λαμβάνωνται δὲ ὑπ' ἑφιν αἱ τυχόν κρίσεις καὶ σκεψεῖς, καὶ νὰ γίνωνται αἱ δέουσαι ἐπιδιορθώσεις, ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη.

Φαντῖνος Βαλαρέσος :

Ἐπειδὴ εἰς τὴν προρρηθεῖσαν διάταξιν τοῦ Οὔρσου Δολφῖνου, δὲν ὤριζετο ποινὴ εἰς τοὺς παραβάτας, δὲν ἐτηρεῖτο αὐτὴ, ὡς ἐξηκριβώσαμεν, κατὰ τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν περιοδεῖαν. Διὰ τοῦτο δρίζομεν ποινὴν, εἰς τοὺς παραβάτας τῆς διατάξεως ταύτης, 25 ὑπερπέρους.

Ὁ ἴδιος :

Ὅπως διαφυλαχθῶσιν ἀκέραια τὰ κτήματα καὶ τὰ ἐπὶ τούτων δικαιώματα ἐκάστης ἐκκλησίας, διατάσσομεν νὰ καταγραφῶσι ταῦτα ὑπὸ τοῦ προεστῶτος καὶ τοῦ συμβουλίου ἐκάστης Ἐκκλησίας, εἰς ἰδιαιτέρον Βιβλίον-Κατάστιχον¹. Τὸ Κατάστιχον δὲ τοῦτο νὰ φυλάσσεται ἀσφαλῶς εἰς τὸ σκευοφυλακεῖον ἐκάστης ἐκκλησίας, καὶ νὰ στέλνεται ἀντίγραφον εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν, εἰς Ἡράκλειον, οὕτως ὥστε, νὰ διαφυλάσσωνται πάντοτε σῶα τὰ κτήματα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, μὲ τὰς ἀσυδοσίας καὶ τὰ δικαιώματά των.

1. Πρόκειται περὶ Γενικοῦ Κτηματολογίου, τὸ ὅποτον ἔχει ἡ Τουρκία, στερεῖται δὲ ἡ Ἑλλάς ἣ ὅποια οὕτω χάνει σήμερον τόσα δικαιώματα εἰς τὰς περὶ τῶν προσφύγων διαπραγματεύσεις.

Rubrica XIV.

**Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐξομολογήσεως, τοῦ Μύρου καὶ πολλῶν
δομῶ ἀναδόχων ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Βαπτίσματος.**

Οὐρσος Δολφίνος :

Ἀπεφασίσαμεν καὶ διετάξαμεν ὅπως οἰσοδῆποτε καπελλάνος, προσκαλούμενος δι' ἐξομολόγησιν ἢ μετάδοσιν τῆς θείας Μετάληψεως, ὀφείλει νὰ ἐξετάζη μυστικῶς, μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας, ἀλλὰ καὶ ἐπιμονῆς, τοὺς ἀσθενεῖς πλησίον τῶν ὁποίων προσκαλεῖται, μήπως ποτὲ διέπραξαν ἐκδιασμούς ἢ ἐξήσκησαν τοκογλυφίαν καὶ ἄλλας παρανόμους πράξεις, καὶ πότε, καὶ τί, καὶ ἂν κατέχωσι τοιαῦτα ἐκδιαστικά συμβόλαια καὶ ἐνέχυρα. Ἐὰν δὲ ἐξομολογηθῶσι ναί, τότε ὁ καπελλάνος νὰ μὴ μεταδίδῃ εἰς αὐτοὺς τὴν θείαν Μετάληψιν, μέχρις ἔτου οἱ τοιοῦτοι δὲν δώσωσι σταθερὰν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἐπιστρέψωσιν ὅλα τὰ κακῶς εἰσπραχθέντα. Ἡ ὑπόσχεσις δὲ αὕτη νὰ καταγράφεται εἰς τὰ βιβλία τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ δικαστηρίου ὑπὸ τῶν συμβολαιογράφων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, καὶ νὰ δικάζεται ἢ ὑπόθεσις ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου νὰ διατάσσεται ἢ ἐπιστροφή τῶν ἐκ παρανόμου τοκογλυφίας καὶ ἄλλων ἐκδιασμῶν εἰσπραχθέντων'.

Ὁ ἴδιος :

Οἱ ἱατροὶ νὰ μὴ μεταβαίνωσιν εἰς τοὺς βαρέως ἀσθενεῖς περισσότερον ἀπὸ 3 φαρὰς, ἂν οἱ ἀσθενεῖς οὗτοι δὲν προσκαλοῦν παρ' αὐτοῖς τοὺς ἱατροὺς τῶν ψυχῶν, δηλαδὴ τοὺς ἐξομολογητάς, οἱ ὅποιοι φέρουσιν εἰς αὐτοὺς τὸ φάρμακον τῆς ψυχῆς. Ἐὰν οἱ ἱατροὶ παραμελήσωσι τὴν διάταξιν ταύτην, νὰ ὑποχρεοῦνται πρὸς τήρησιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ προεστῶτος.

Μάρκος Ἰουστινιάνης :

Ἐπὶ τῶν καπελλάνων καὶ ἄλλων κληρικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει ἀνατεθῆ ἢ φροντίς τῶν ψυχῶν, νὰ μὴ γίνεται χρῆσις παλαιοῦ ἀγίου Μύρου πρὸς χρίσμα, ἀλλὰ νέου, τὸ δὲ παλαιὸν νὰ καίεται. Ὁ παραβάτης νὰ τιμωρῆται.

Ὁ ἴδιος :

Κληρικὸς οἰσοδῆποτε, ὅστις δὲν ἐξομολογεῖται καὶ δὲν μεταλαμβάνει, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν Γέννησιν τοῦ Κυρίου, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν Πεντηκοστήν, νὰ θεωρῆται ὡς μὴ χειροτονημένος, νὰ εἶναι ἄχρη-

1. Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι τὴν μυστράν τοκογλυφίαν δὲν ἐξήσκουν μόνον οἱ ἔβραιοι ἐν Κρήτῃ, ἀλλὰ καὶ χριστιανοί, ἐναντίον τῶν ὁποίων λαμβάνεται ἡ συνοδικὴ διάταξις τοῦ Οὐρσου Δολφίνου.

στος καὶ νὰ μὴ ἐκλέγηται εἰς ἐκκλησιαστικὴν θέσιν.

Φαντίος Βαλαρέσος:

Εἰς τὴν βάπτισιν καὶ τὸ Χρίσμα γίνονται δεκτοὶ πολλοὶ ἀνάδοχοι, καὶ συμβαίνουσιν οὕτω καθ' ἑκάστην πολλὰ κακὰ καὶ ἁμαρτήματα. Ἀποφασίζομεν λοιπὸν καὶ διατάσσομεν, ὅπως κατὰ τοὺς κανόνας τῶν Ἁγίων Πατέρων μόνον εἰς ἣ τὸ πολὺ δύο νὰ γίνωνται δεκτοὶ ὁμοῦ, ἐξαιρέσει μεγάλης ἀνάγκης, ὅποτε τῇ ἀδείᾳ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου δύνανται νὰ γίνωσι περισσότεροὶ δεκτοί. Οἱ παραβάται νὰ τιμωροῦνται ἀδυστηρῶς.

Ὁ ἴδιος:

Ἐνεκεν ἁμαθείας καὶ μωρίας μερικῶν ἐξομολογητῶν, ἀγνοούντων τὸ εἶδος τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τὴν τούτων θεραπείαν, ὑπάρχουσι πολλοὶ ἤδη ἐξομολογημένοι καὶ συγχωρημένοι, οἱ ὁποῖοι ἐν τούτοις, παραμένουσιν ἀκόμη ἐν τῇ προτέρᾳ ἁμαρτίᾳ. Θέλοντες λοιπὸν νὰ ἀντιστήσωμεν, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, εἰς τὸν κίνδυνον τῆς ἀπωλείας τῶσων ψυχῶν, διατάσσομεν ὅπως ἕκαστος προεστώσ, τὴν συνειδήσιν τοῦ ὁποίου ἐπιφορτίζομεν πρὸς τοῦτο, συναθροίζῃ περὶ ἑαυτὸν καθ' ἕκαστον ἔτος, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Τεσσαρακοστῆς, τοὺς ἐξομολογητάς, καὶ ἢ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἢ ἄλλος κατάλληλος, διδάσκη εἰς αὐτοὺς καταλλήλως καὶ καταγγέλλῃ τὰ ἁμαρτήματα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα τοῦ φαίνονται ἐπιρρεπεῖς οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπαρχίας του, καὶ ὑποδεικνύῃ τὰ φάρμακα πρὸς θεραπείαν τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων. Ἰδίως νὰ διδάσκη περὶ τῶν ἁμαρτημάτων, περὶ τῶν ὑποίων δὲν δύναται νὰ παρασχεθῇ συγχώρησις, ὡς τοκογλυφία παράνομος, ἐκβιασμός κλπ. ἂν δὲν γίνῃ πραγματικὴ ἐπιστροφή, τῶν δι' ἐκβιασμοῦ καὶ τοκογλυφίας εἰσπραχθέντων. Ἐπίσης περὶ μοιχίας², ἐκ τῆς ὁποίας δὲν δύναται τις νὰ συγχωρηθῇ, ἂν δὲν προέλθῃ εἰς νόμιμον γάμον.

Ὁ ἴδιος:

Πρὸς τὴμὴν καὶ δόξαν τῆς Καθολικῆς Θρησκείας, καὶ ὅπως ὅ,τι ἐν τῇ καρδίᾳ ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς ὑπάρχῃ, ἐκδηλοῦται καὶ διὰ τοῦ στόματος, ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν, ὅπως ὁ ἐπίσκοπος καὶ πᾶς προε-

1. Αἱ διατάξεις αὗται περὶ ἐπισκέψεως τῶν ἱατρῶν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, δεικνύουσι θεθαίως τὸ ὀπισθοδρομικὸν πνεῦμα τοῦ λατινικοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ παρὰ τῆ λαῖ, αἱ δὲ περὶ μεταλήψεως τῶν κληρικῶν, τὴν μεγάλην πειθαρχίαν, ἣ ὁποία διακρίνει τὸν λατινικὸν κλῆρον πάντοτε, καὶ τὴν παρακολούθησιν, καὶ ἐξέλεγεῖν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων.

2. Εἰς τὰς διατάξεις τῆς συνόδου τοῦ 1486 θὰ γίνῃ λόγος περὶ γάμου καὶ αἰτίων τῶν διαζυγίων, μία τῶν ὁποίων εἶναι καὶ, ἡ μοιχία.

στῶς δέχονται ἐλευθέρως τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ προσέλθωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτῶν, καὶ ὅπως χρίωσιν αὐτοὺς δημοσίᾳ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἄν δὲ ὁ προσήλυτος εἶχε περιπέσῃ πρότερον εἰς τινα ἁμαρτήματα, ὀφείλει ὁ ἐπίσκοπος νὰ τὸν προσλαμβάνῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἁγίας Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ ὁ προσήλυτος ἀποκηρύξῃ κατὰ τὸ Χρίσμα τὰ ἁμαρτήματά του ταῦτα, κατὰ τὰς περὶ σχισματικῶν διατάξεις τῶν ἁγίων μας Πατέρων¹. Ὁ ἐπίσκοπος ὅστις δὲ δὲν θὰ τηρήσῃ πιστῶς τὴν διατάξιν ταύτην, νὰ πληρώσῃ πρόστιμιον 25 ὑπερπέρους κάθε φορᾶν.

Ὁ ἴδιος :

Ὁ Ἅγιος Ἄρτος² νὰ φυλάσσεται εἰς τιμητικὸν μέρος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ μὲ κανδήλαν ἀναμμένην πάντοτε. Ἐπίσης τὸ Ἅγιον Μῦρον,

1. Ἐννοεῖ τοὺς ἐκ Λατίνων Ὁρθοδόξους γενομένους, καὶ πάλιν ἐπιστρέφοντας εἰς τὸν Καθολικισμόν, οἱ ὅποιοι ἐγένοντο δεκτοὶ διὰ τοῦ Χρίσματος, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔπρεπε νὰ ἀποκηρύξωσι τὴν Ὁρθοδοξίαν. Αἱ διατάξεις αὗται δεικνύουσιν ἔτι ἅπασι, τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν μισαλλοδοξίαν τοῦ Λατινικοῦ κλήρου.

2. Περὶ τῆς ἀθλιότητος ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τοῦτε Λατινικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ κλήρου ἐν Κρήτῃ, τῆς ἀκαταστασίας τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ἀντικειμένων, περὶ τῆς ἐλσεινότητος καὶ ἀκαθαρσίας τῶν ἐκκλησιῶν, ὥστε νὰ εἶναι ἀνάγκη πολλάκις νὰ καθαρισθῇ ἰδιαίτερος ἡ Ἁγία Τράπεζα διὰ τὴν τελεσθῆναι λειτουργίαν, περὶ τοῦ Ἁγίου Ἄρτου, ὅστις πολλάκις ἦτο σητόθρωτος, καὶ καθὼς φυλασσόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ τῇ οἰκίᾳ τῶν καπελλάνων καὶ Ἑλλήνων ἱερῶν, χωρὶς κανδήλαν ἀναμμένην. Πολλάκις ἐγκαταλειπόμενος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀσθενοῦς, ἂν ἐτύγχανε νὰ μὴ εἶναι λ. χ. εἰς κατάστασιν ὁ ἀσθενὴς νὰ μεταλάβῃ, κατὰ τὴν ὥραν ποῦ ἤρχετο πρὸς τοῦτο ὁ ἱερεὺς, ὅστις, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐγκατέλειπε τὸν Ἅγιον Ἄρτον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀνεχώρει, διὰ τὴν ἐπιστρέψῃ βραδύτερον, ἂν θεαίως ἐν τῇ μεταξὺ δὲν τὸ ἐλησμόνει, καὶ μεταλάβῃ τὸν ἀσθενῆ. Περὶ πάντων τούτων γράφουσιν εἰς τὰς ἐκθέσεις των οἱ Προβλεπταὶ τῆς νήσου, ἴσως κάπως ἐξωγχαμμένως, ἀλλὰ μὲ βάσιν τὴν ἀλήθειαν. Τὸ αὐτὸ καὶ ὁ μετριοπαθέστερος καὶ εὐγενὴς Ἀρχιεπίσκοπος Γριμανῆς, ὁ τὸσον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν Κρήτῃ ἀγαπηθεὶς, διὰ τὴν ἄνευ φρησκευτικοῦ φανατισμοῦ πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς Ἑλληνας συμπεριφορᾶν του. Καὶ οὗτος περιγράφει τὰ ἴδια καὶ λαμβάνει τὰς ἰδίας μὲ τὰς ἐν λόγῳ συνόδους τοῦ Λάντο, διατάξεις, κατὰ τὰ ἔτη 1601—1602, ὅπερ δεικνύει ὅτι μεθ' ὅλα τὰ λαμβανόμενα μέτρα, τὸ κακὸν ἦτο ἀθεράπευτον. Ἰδ. Museo Correr—Morosini 96 N. 34. Relazione Foscarini Bust. 78. Ordini di Daniel Barbarigo Duca di Candia, Relazioni 1567, B. 61. Relazione M. Cavalli, 1573 B. 78. Rel. Zuane Mocenigo 1589 B. 79 καὶ ἄλλα. Ἰδε καὶ E. Tea, Saggio sulla storia religiosa di Candia dal 1590—1630. Venezia 1913 σ. 5 καὶ ἐξῆς.

καὶ τὰ Ἐλαιον νὰ φυλάσσωνται κεκλεισμένα καλῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, αἱ δὲ κλειδες νὰ φυλάσσωνται ὑπὸ τοῦ καπελλάνου τῆς ἐβδομάδος καὶ τοῦ φύλακος τῆς ἐκκλησίας. Ἄν δέ, ἐνεκεν ἀμελείας τούτων, ἤθελεν συμβῆ κακόν τι, νὰ τιμωρῶνται οὗτοι ἀστυρῶς.

Rubrica XVII.

Περὶ γάμου καὶ ἐποχῶν καθ' ἃς ἐπιτρέπεται οὗτος.

Οἴστος Δολφῖνος: Ὁ γάμος πρέπει νὰ κηρύσσεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιδιακόνου ἢ ἄλλου τεταγμένου πρὸς τοῦτο κληρικοῦ οὗτω: ὁ δεῖνα, υἱὸς τοῦ δεῖνα, νυμφεύεται τὴν δεῖνα, θυγατέρα τοῦ δεῖνα, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἁγίας Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν εἰάν τις ἤθελε νὰ ἀντεῖπη, ὀφείλει, ἐντὸς 8 ἡμερῶν, νὰ παρουσιασθῆ πρὸς τοῦτο, ἄλλως ὁ γάμος θὰ τελεσθῆ. Οὕτω νὰ δίδεται μικροτέρα προθεσμία, εἰ μὴ κατόπιν κανονικῆς ἀδείας τοῦ Ἀρχιερέως. Ὁ δὲ ἱερεὺς, ὅστις ἄνευ κηρύξεως, ἤθελεν εὐλογῆσαι γάμον ἢ μνηστείαν, νὰ τιμωρῆται δι' ἀργίας καὶ τριῶν ὑπερπέρων.

Περίοδοι, κατὰ τὰς ὁποίας ἀπαγορεύεται ἡ τέλεσις γάμου, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν Ἁγίων Πατέρων, εἶναι αἱ ἑξῆς: Πρῶτον, ἀπὸ τῆς πρὸ τῶν Χριστουγέννων Κυριακῆς μέχρι τῆς ὀγδόης ἡμέρας μετὰ τὰ Θεοφάνια, συμπεριλαμβανομένης. Δεύτερον, ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῆς τετάρτης ἐβδομάδος τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς μέχρι τῆς ὀγδόης τοῦ Πάσχα, συμπεριλαμβανομένης. Τρίτον, ἀπὸ τῆς τρίτης τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία καλεῖται ἡμέρα «delle Rogazioni», μέχρι τῆς ὀγδόης τῆς Πεντηκοστῆς, συμπεριλαμβανομένης. Ἄν δὲ συναφθῆ γάμος, κατὰ παράθεσιν τῶν διατάξεων τούτων, νὰ μὴ γίνωνται δεκτοὶ οἱ νυμφεῖοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν μέχρι προσφοράς ὠρισμένου δώρου¹, καὶ ὁ τελέσας τὸν γάμον ἱερεὺς νὰ τιμωρῆται δι' ἀργίας.

Φαντῖνος Βαλαρέσος:

Ἐπειδὴ ἡ κακία αὐξάνει καθ' ἡμέραν, καὶ δὴ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν, οἱ ὅποιοι χωρίζονται κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἑβραίων², ἐναντίον τῆς ἀλη-

1. Rogazioni: ἐλέγοντο τριήμεροι ἑορταί, μετὰ δεήσεων καὶ λιτανειῶν κατὰ συνέθειαν ἐπὶ 3 ἡμέρας τελοῦμεναι πρὸ τῆς Ἀναλήψεως καθ' ἕκαστον ἔτος, ὑπὲρ εὐετηρίας, δηλαδὴ εὐφορίας τῆς γῆς καὶ καλῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν.

2. Εἰς τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν, ὡς γνωστόν, πᾶν κώλυμα αἴρεται, καὶ πᾶσα παράθεσις καὶ ἁμαρτία συγχωρεῖται διὰ πληρωμῆς ὠρισμένου χρηματικοῦ ποσοῦ, καὶ δώρου, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ἐνταῦθα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Οἴστος Δολφῖνος.

3. Οἱ Ἕλληνες τῆς νήσου παραλληλίζονται πολλάκις μὲ τοὺς Ἑβραίους. Δι' ἀμφοτέρους δὲ ὑπῆρχον ἐνίοτε ἐν Κρήτῃ κοινὰ δικαστήρια ἐπὶ Βενετο-

θείας τοῦ Εὐαγγελίου «οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω». Διὰ τοῦτο ὀρίζομεν ἕπως ἕκαστος τῶν ἐπισκόπων ἡμῶν φροντίξῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του νὰ ἀποκόπτονται τῆς ἐκκλησίας, τόσοι τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι καὶ Λατίνων, οἱ θρασέως, ἀκρίτως καὶ αὐτοβούλως διαλύοντες τὸν γάμον των, μέχρις ἔτου ὁ οἰκτιρὸς ἐπίσκοπος πεισθῇ ἢ ἡ διάζευξις ἐγένετο κανονικῶς ἢ παρανόμως. Οἱ παραβάται ἱερεῖς νὰ τιμωροῦνται διὰ δέκα ὑπερπέρων. Περί δὲ τῆς διαλύσεως ἢ συνεχείας τοῦ οὕτω διαλυθέντος γάμου νὰ ἀποφαίνεται ὁ οἰκτιρὸς ἐπίσκοπος κατὰ τὸν νόμον.

Rubrica XVIII.

Περὶ ἐνταφιασμῶν.

Ὁρθος Δολφῖνος :

Ἄν συμπέσῃ νὰ ἀποθάνῃ κανεὶς κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην ἢ Μ. Παρασκευὴν ἢ Μ. Σάββατον, ὅσον νὰ μεταφέρεται ὁ νεκρὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ μοναστήριον, καὶ ἐκεῖ νὰ ἀναγινώσκηται μᾶλλον παρὰ νὰ ψάλληται ἢ νεκρώσιμος ἀκολουθία, χωρὶς λειτουργίαν καὶ χωρὶς κώδωνοκρουσίας. Οἱ δὲ παραβάται νὰ τιμωροῦνται αὐστηρῶς ὑπὸ τοῦ προστώτος.

Φαντῖνος Βαλαρέσος :

Νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἐκκλησιαστικῶς ὁ ἐνταφιασμὸς νεκροῦ, ὅστις δὲν ἐξομολογήθῃ ἐντὸς ἔτους ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἐκοινωνήσῃ τῶν Ἀχραντῶν Μυστηρίων κατὰ τὸ Πάσχα, ἕπως ὀρίζουσιν οἱ κανόνες τῶν Ἁγίων Πατέρων. Νὰ ὑποχρεοῦται δὲ ὁ καπελλάνος ὁ μεταδίδων τὰ Ἀχραντα Μυστήρια νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθειαν, ἄλλως νὰ τιμωρῆται διὰ στερήσεως τῆς καπελλανίας του.

Ὁ ἴδιος :

Μερικοὶ, βαπτισμένοι κατὰ τὸ ἡμέτερον λατινικὸν δόγμα, ἀναβαπτίζονται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων παπάδων. Οὕτως ἀποθνήσκουσιν ἐν τῷ ἁμαρτήματι τούτῳ κολασμένοι, ἀπὸ ἐξομολογηθῶσιν εἰς Ἑλληνας ἱερεῖς καὶ μεταλάβωσιν, ἐνταφιαζόμενοι ὑπὸ Ἑλλήνων ἱερέων κατὰ τὸ ἐλληνικὸν δόγμα, κατὰ παράθεσιν τῆς Καθολικῆς πίστεως καὶ ἐναντίον τῆς τάξεως τῆς Ἁγίας Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν, πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ διατάσσομεν, ἕπως ἕκαστος τῶν ἐπισκόπων φροντίξῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του νὰ μανθάνῃ τοὺς παραβάτας, τοὺς ὁποίους καὶ νὰ νοθετῇ ἐπιμελῶς καὶ παρακινήῃ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν καθολι-

κρατίας. Ἄλλ' ὅτι τὰ διαζύγια ἦσαν δυστυχῶς καὶ τότε συνηθέστατα, τοῦτο εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας.

κὴν πίστιν καὶ τὸ λατινικὸν δόγμα, ἐν τῷ ὅποιῳ ἀναγνωρίζουσιν ὅτι ἐβαπτίσθησαν καὶ ἐχρίσθησαν. Ἐν δὲ οὗτοι ἤθελον ἀρνηθῆναι τὴν ἐπιστροφῆν, τότε νὰ ἀποκόπωνται ἐκ τῆς ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς ἐκκλησίας ζῶντες, ἀποθνήσκοντες δὲ νὰ μὴ τυγχάνωσιν οὔτε ἐλληνικοῦ, οὔτε λατινικοῦ ἐνταφιασμοῦ. Οἱ δὲ παπᾶδες, οἱ ὅποιοι ἐν γνώσει τῶν ἠθελον μεταδόσει τὰ Ἀχράντα Μυστήρια εἰς τοιοῦτους ἡμετέρους Λατίνους, ἢ ἀποθνήσκοντες ἤθελον ἐνταφιάσει, νὰ καταδικάζωνται εἰς χρηματικὴν ποινὴν 2ῷ ὑπερπέρων καὶ νὰ γίνωνται ἀργοί, μέχρις ὅτου δώσωσιν ἱκανοποίησιν διὰ τὴν προσβολήν.

Ἐἰς τὸ ἴδιον :

Μερικοὶ ἁμαρτωλοὶ, συνήθως οἱ τοκογλύφοι καὶ οἱ μοιχοὶ προσποιούμενοι μετάνοιαν καὶ συντριβὴν καρδίας μεταλαμβάνουσι τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, διὰ νὰ ἐξαπατήσωσι τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τύχωσιν ἐκκλησιαστικῆς ταφῆς, ἐν περιπτώσει θανάτου, ἐνῷ πράγματι ἐμμένουσιν εἰς τὴν κόλασιν. Ὅθεν, πρὸς περιορισμὸν τοῦ κακοῦ, ὀρίζομεν, μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ἁγίας συνόδου, ὅτι καὶ ἂν ἀποδειχθῇ κατὰ τὸν θάνατον αὐτῶν ὅτι πράγματι δὲν μετενόησαν, καὶ δὲν ἐπέστρεψαν οἱ τοκογλύφοι τὰ παρανόμως εἰσπραχθέντα καὶ οἱ μοιχοί, ὅτι δὲν ἐδιόρθωσαν τὸν γάμον των, καὶ ὅτι ὑποκριτικῶς μόνον ἐκοινωνήσαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων παρὰ πάντα ταῦτα, νὰ ἐπιτρέπεται νὰ ἐνταφιάζωνται οὕτως τῆς ὑποκρισίας των ταύτης, μᾶλλον πρὸς κόλασιν παρὰ πρὸς σωτηρίαν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΧΙΜ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ΞΗΡΟΥΧΑΚΗΣ

1. Ὁ ἴδιος Λατίνος Ἀρχιεπίσκοπος, Φαντινὸς Βαλερέσσας, διέτασεν εἰς τοὺς ἐπισκόπους του καὶ προεστούς, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, νὰ δέχωνται ἐλευθέρως τοὺς προσερχομένους εἰς τοὺς κόλπους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας «πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των», ἀφοῦ ἀποπέσωσι τὴν Ὀρθοδοξίαν, κατὰ τοὺς περὶ «σχισματικῶν» κανόνας τῶν Λατίνων Ἁγίων Πατέρων, «πρὸς δόξαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας». Ἐνταῦθα, ἀντιθέτως, ἀπειλεῖ δι' ἀφορισμοῦ τοὺς εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν προσερχομένους Λατίνους, οἱ ὅποιοι, φαίνεται, ὅτι ἐγίνοντο δεκτοὶ δι' ἀναβαπτισμόν, καὶ ἀπέθνησκον «κολασμένοι». Οἱ τοιοῦτοι, ζῶντες, ἔπρεπε νὰ ἀποκόπωνται τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, ἂν δὲν ἐπέστρεφον εἰς τὴν Λατινικὴν θρησκείαν. Ἀποθνήσκοντες δὲ, νὰ μὴ τυγχάνωσιν, οὔτε παρὰ τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, οὔτε παρὰ τῆς ἄλλης συγχωρήσεως ἢ ἐνταφιασμοῦ. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἱερεῖς, οἱ δεχόμενοι τοῦτους εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, καὶ μεταλαμβάνοντες αὐτοὺς τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων ἢ ἐνταφιάζοντες αὐτοὺς ἀποθνήσκοντας, νὰ γίνωνται ἀργοὶ καὶ τιμωροῦνται διὰ χρηματικῆς ποινῆς, ἢ ὅποια δὲν ἔλειπε ποτὲ ἀπὸ τὰς ἐπιβαλλομένας τιμωρίας ὑπὸ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας.